

Indicator	
	Socio-economisch belang van de havens
Meting	
	Toegevoegde waarde van de Scheldehavens
Beleidscontext <sup>(1)</sup>	
<p>Langetermijnvisie Schelde-estuarium</p> <p>Strategisch Masterplan Zeeland Seaports 2009 – 2020</p> <p>Strategisch plan voor de Gentse kanaalzone</p> <p>Strategisch plan haven van Antwerpen</p>	
Waarom deze meting?	
<p>De Langetermijnvisie Schelde-estuarium beoogt in het kader van de prioritaire functie toegankelijkheid van de Scheldehavens een optimalisatie van de toegevoegde waarde in deze havens in relatie tot de andere functies die het Schelde-estuarium moet vervullen in 2030.</p> <p>De toegevoegde waarde geeft in het algemeen aan welke waarde een bedrijf of onderneming toevoegt aan de aangekochte goederen en diensten van zijn productieproces. Deze toegevoegde waarde wordt berekend door zaken zoals personeelskosten, afschrijvingen, winst en belastingen samen te tellen. De toegevoegde waarde van de havens is een maat voor de efficiëntie van de economische groei. Eén van de methoden om het economische belang van de havens te bepalen is het meten van de toegevoegde waarde van de bedrijven die behoren tot de bedrijfstakken van de havens. De directe effecten van de toegevoegde waarde verwijzen naar bedrijfstakken binnen of in de onmiddellijke omgeving van de havens, terwijl de indirecte effecten betrekking hebben op de toegevoegde waarde die wordt gegenereerd bij respectievelijk in België of Nederland gevestigde toeleveranciers en onderaannemers van die bedrijfstakken.</p> <p>In de strategische (master)plannen<sup>(1)</sup> leggen de Scheldehavens de beleidsopties vast voor het realiseren van een duurzame havenontwikkeling. De socio-economische rol van de havens speelt hierin een belangrijke rol.</p> <p>Het ontwerp Strategisch Masterplan van <b>Zeeland Seaports</b> (Vlissingen, Terneuzen) voor de periode 2009 – 2020 beoogt een groei van de havengerelateerde werkgelegenheid en toegevoegde waarde tot 2020 met 20%.</p> <p>Het concept strategisch plan voor de <b>Gentse kanaalzone</b> splitst de ontwikkeling van de haven in twee fasen. Indien een nieuwe zeesluis in Terneuzen kan worden gerealiseerd tegen 2018, wordt in de periode tot 2018 vooral gefocust op een kwalitatieve ontwikkeling van de maritieme trafieken, toegevoegde waarde of werkgelegenheid en wordt een meer ambitieuzere kwantitatieve groei voorzien na 2018.</p> <p>Het tussentijds strategisch plan van de <b>haven van Antwerpen</b> legt doelstellingen vast op basis van prognoses voor toegevoegde waarde en werkgelegenheid: voor de totale toegevoegde waarde brengt men een omzet van 16210 -18835 miljoen euro in rekening voor 2015 en 17739-23002 miljoen euro voor 2030.</p>	
Streefdoel(en)	
<p>Zeeland Seaports: tot 2020: groei van de havengerelateerde toegevoegde waarde met 20%</p> <p>Haven van Antwerpen: 2015: omzet van 16210 - 18835 miljoen euro; 2030 omzet van 17739 - 23002 miljoen euro</p>	

Parameters	
Jaarlijkse directe en indirecte toegevoegde waarde van de 4 Scheldehavens (trend genormeerd ten opzichte van basisjaar 2002)	
Ruimtelijk bereik	
NL	VL
De 2 havens in het Schelde-estuarium (Vlissingen, Terneuzen)	De 2 havens in het Schelde-estuarium (Gent, Antwerpen)
Temporeel bereik	
NL	VL
2002 - 2007, jaarlijkse meting	Directe effecten: 1995 - 2007, jaarlijkse meting Indirecte effecten: 2002 - 2007, jaarlijkse meting
Databronnen NL	
<p><b>Data- eigenaar:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW)</li> </ul> <p><b>Locatie:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- RebelGroup Advisory/mtbs - Buck Consultants International</li> </ul> <p><b>Contactpersoon:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Bas Van Bree (<a href="mailto:bas.bree@bciglobal.com">bas.bree@bciglobal.com</a>)</li> </ul> <p><b>Toegankelijkheid:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Data (2002 - 2007) in gepubliceerde vorm beschikbaar: "Havenmonitor 2007" (jaarlijkse publicatie) en vrij toegankelijk op de website van de Nederlandse havenraad (<a href="http://www.havenraad.nl">http://www.havenraad.nl</a>).</li> </ul> <p><b>Formaat:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Data (2002 - 2007): Pdf met tabellen door VLIZ omgezet naar MS Excel</li> </ul>	
Databronnen VL	
<p><b>Dataverlener:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Nationale Bank van België (NBB), Microeconomic Information department</li> </ul> <p><b>Contactpersoon:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- George van Gastel (<a href="mailto:george.vangastel@nbb.be">george.vangastel@nbb.be</a>), dienstchef micro-economische analyse</li> </ul> <p><b>Toegankelijkheid:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Data (1995 - 2000) op te vragen bij aangegeven contactpersoon</li> <li>- Data (2001 - 2007) in gepubliceerde vorm beschikbaar in jaarlijks gepubliceerde <i>working papers</i>: "Working paper document nr. 134: Economisch belang van de Belgische havens: Vlaamse zeehavens, Luiks havencomplex en haven van Brussel. Verslag 2006" voor data 2001, "Working paper document nr. 172. Economisch belang van de Belgische havens: Vlaamse zeehavens, Luiks havencomplex en haven</li> </ul>	

van Brussel. Verslag 2007” voor data 2002 – 2007. Publicaties vrij toegankelijk op de website van de Nationale Bank van België (<http://www.nbb.be/>)

**Formaat:**

- Data (1995 – 2000): MS Excel
- Data (2001 – 2007): Pdf met tabellen door VLIZ omgezet naar MS Excel

**Methodologie NL - VL**

1	De havens in het Schelde-estuarium bepalen het studiegebied.	Lijst van de Nederlandse en Vlaamse havens in het Schelde-estuarium: Vlissingen, Terneuzen, Gent, Antwerpen.
2	Verzamel de jaarlijkse data (absolute cijfers) van 1) de directe en 2) de indirecte toegevoegde waarde, en dit voor elk van de 4 havens in het studiegebied.	De directe en indirecte absolute toegevoegde waarde voor elk van de 4 Scheldehavens.
3	Bereken de genormeerde trend van de toegevoegde waarden voor elk van de 4 Scheldehavens. Neem het eerste jaar waarvoor data beschikbaar zijn voor beide landen als referentiejaar. Deel de toegevoegde waarde voor elk daaropvolgend jaar door deze van het referentiejaar. Vermenigvuldig de aldus bekomen waarde met 100 om de trend in percentage uit te drukken (referentiejaar= 100). Voer deze berekening uit zowel voor de directe als de indirecte toegevoegde waarde.	<u>Jaarlijkse directe en indirecte toegevoegde waarde van de 4 Scheldehavens (trend genormeerd ten opzichte van basisjaar 2002)</u>
4	Deel voor elk jaar en voor elke haven uit stap 1, de directe toegevoegde waarde door de goederenoverslag (meer informatie over deze data is te vinden in de technische fiche van de meting ‘goederenoverslag in de Scheldehavens’)	<u>Ontwikkeling van de directe toegevoegde waarde t.o.v. de goederenoverslag in de Scheldehavens</u>

**Betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van data en methodologie**

De data voor Vlaanderen worden berekend door de Nationale Bank van België. De data voor Nederland worden berekend door RebelGroup Advisory/mtbs – Buck Consultants International. De methodieken hiervoor zijn uitvoerig beschreven (zie verder). Er zijn echter belangrijke verschillen tussen de methodieken onderling, die een rechtstreekse vergelijking niet mogelijk maken.

Een uitgebreide analyse en vergelijking van de Nederlandse en Vlaamse methodieken voor de bepaling van de toegevoegde waarde is tot op heden nog niet gebeurd. In 2006 heeft men in Nederland wel een eerste verkennende vergelijking uitgevoerd<sup>(2)</sup>. Hieruit blijkt dat zowel de methodiek, de functionele afbakening (de relevante activiteiten: knooppunt- of vestigingsplaatsfunctie vs. niet-maritieme en maritieme cluster) als de geografische afbakening (het relevante havengebied) verschillen bij de analyse van de economische betekenis van de Nederlandse en Vlaamse zeehavens (zie opmerking 2 onderaan). Verschillen in de definities voor toegevoegde waarde en werkgelegenheid vormen een bijkomend probleem. Anno 2009 is de éénheid voor toegevoegde waarde in Vlaanderen en Nederland wel reeds gelijkgeschakeld nl. lopende prijzen i.p.v. constante. Voor een eenduidige internationale vergelijking is het wenselijk de methodologie en de brondata te stroomlijnen, bij voorkeur door een overkoepelende Europese organisatie (zoals de

European Seaports Organisation, ESPO)

#### Vlaanderen:

De methodologie voor de berekening van de directe effecten is beschreven in de working paper nr. 86 van de NBB: "Economisch belang van de Belgische havens: Vlaamse zeehavens, Luiks havencomplex en haven van Brussel. Verslag 2004". De methode is sindsdien niet meer gewijzigd. Het bedrijvenstaal dat elk jaar wordt geëvalueerd kan wel wijzigingen ondergaan. Deze wijzigingen op basis van het staal 2007 zijn momenteel teruggerekend tot 2002. De jaarlijks toegepaste wijzigingen voor de Vlaamse havens hebben op dit moment geen al te grote impact op het verloop van de directe toegevoegde waarde over de jaren heen. De totalen van de jaren vóór 2002, blijken over het algemeen echter licht overschat. Als men de cijfers op het niveau van de individuele sectoren bekijkt, kunnen er iets grotere verschillen zijn. Een echte vergelijking gaat dus maar op voor de periode 2002-2007. De cijfers van de periode 1995-2001 kunnen wel gebruikt worden voor het aanduiden van een trend.

De methodologie voor de berekening van de indirecte effecten is deze uit de working paper nr. 172: "Economisch belang van de Belgische havens: Vlaamse zeehavens, Luiks havencomplex en haven van Brussel. Verslag 2007" (zie databronnen) en is aangepast t.o.v. vorige working papers. Verdere verfijningen in de volgende working papers blijven mogelijk. De indirecte effecten worden in elke working paper herberekend, gezien de data van de nationale rekeningen waarop de berekeningen steunen belangrijke wijzigingen kunnen ondergaan.

#### Nederland

De methodologie voor de berekening van de directe en indirecte effecten is beschreven in de havenmonitor 2007 (zie databronnen). De data werden met terugwerkende kracht berekend tot 2002. Cijfers van voor 2002 zijn niet opnieuw berekend en dus niet beschikbaar voor trendweergave.

De toegevoegde waarde van de havens in Vlaanderen en Nederland wordt uitgedrukt in lopende prijzen. Dit betekent dat niet werd gecorrigeerd voor inflatie en dat hiermee rekening moet worden gehouden bij het interpreteren van de meting.

### **Uitwerking van de meting: verbetering en toekomst**

Een uitgebreide analyse en afstemming van de Vlaamse versus de Nederlandse (en internationale) methodieken voor de bepaling van de directe en indirecte toegevoegde waarde in havens en havengerelateerde bedrijfstakken kan een absolute vergelijking van de marktposities van de verschillende havens in de toekomst mogelijk maken.

Wanneer nieuwe methodieken worden uitgewerkt is het wenselijk oudere gegevens met terugwerkende kracht te berekenen zodat lange tijdsreeksen behouden blijven. Het bepalen van de toegevoegde waarde van de Scheldehavens gebeurt immers al langer dan de huidige, vergelijkbare tijdsreeksen, zowel in Vlaanderen als in Nederland.

### **Actualisatie- inspanning**

Vlaanderen en Nederland publiceren jaarlijks gegevens met betrekking tot de toegevoegde waarde in de zeehavens (zie databronnen).

Er dient steeds te worden gecontroleerd of de methodologie werd veranderd om uit te maken of de tijdsreeks kan worden aangevuld of eventueel moet worden vervangen.

#### **Opmerkingen**

(1)

**Anon.** (2006) Tussentijds strategisch plan haven van Antwerpen (Linker- en Rechterscheldeoever). Vlaamse Overheid. Departement Mobiliteit en Openbare Werken. Afdeling Haven- en Waterbeleid: Antwerpen, Belgium. 142 pp., [details, http://www.havenvanantwerpen.be/](http://www.havenvanantwerpen.be/)

Anon. (2007). Wel-varende kanaalzone: kwalitatieve groei vóór de nieuwe zeesluis en in stroomversnelling erna. Strategisch plan voor de Gentse kanaalzone – definitief ontwerp. Projectbureau Gentse Kanaalzone: Gent, Belgium. 158 pp., [details](#), <http://nl.havengent.be/>

**Zeeland Seaports** (s.d.). Strategisch Masterplan 2009 – 2020. Concept 1.5. 34 pp., <http://www.zeeland-seaports.com>

(2)

**RebelGroup Advisory; Buck Consultants International** (2006). International analysis economic indicators ports [Verkenning Havenmonitor Internationaal Perspectief], [details](#)

Belangrijkste conclusies (*letterlijk*) uit deze studie met betrekking tot de vergelijking van de Vlaamse en Nederlandse havenindicator toegevoegde waarde en werkgelegenheid:

- **Functionele afbakening (de relevante havenactiviteiten):**

*“De NBB maakt voor de selectie van havengerelateerde activiteiten maakt de NBB gebruik van de standaardclassificatie van de Europese Unie NACE. De NBB maakt onderscheid naar 2 clusters:*

- *Maritiem cluster: havengebonden bedrijfstakken waarvan het bestaan essentieel is voor de zeehavens (beheer en onderhoud, scheepvaart, overslag, bevrachting, loodsdiens, sluizen, goederenopslag, baggerwerk, visserij, maritieme diensten, openbare diensten, enz.)*
- *Niet-maritiem cluster: activiteiten die nauw en wederzijds afhankelijk van de havenactiviteiten zijn wegens de geografische nabijheid (industrie, groothandel, transport, logistieke dienstverlening, openbare diensten)*

*Deze indeling komt niet overeen met de indeling naar knooppuntfunctie vs vestigingsplaatsfunctie zoals in de Havenmonitor gehanteerd wordt. De nationale activiteitenindeling SBI die de Havenmonitor gebruikt is echter gebaseerd op de vier digits van de NACE-indeling. Hierdoor is na een vertaalslag een vergelijking van de gegevens mogelijk.”*

- **Geografische afbakening (het relevante havengebied)**

*“Voor de Vlaamse zeehavens wordt een geografische afbakening gehanteerd op basis van postcodes. De havengebieden in strikte betekenis omvatten de haventerreinen en aangrenzende, havengerelateerde industrieterreinen. Alle activiteiten van het niet-maritieme cluster vallen binnen het havengebied. Niet alle activiteiten van het maritieme cluster zijn per definitie in het havengebied gevestigd. Deze activiteiten worden op basis van hun functionele relatie met de haven wel meegenomen.*

*De selectie van havengerelateerde activiteiten die buiten het havengebied vallen wijkt enigszins af van de Havenmonitor: volgens de Havenmonitor worden alleen de niet-locatiegebonden activiteiten (achterlandvervoer) hiertoe gerekend en niet de activiteiten binnen het door NBB gedefinieerde maritieme cluster. De geografische afbakening op basis van postcodes is vergelijkbaar met de Havenmonitor.”*

- **Methodiek voor de bepaling van de toegevoegde waarde**

*“De toegevoegde waarde die ondernemingen genereren volgt uit een door de NBB gemaakte selectie van posten uit de jaarrekening en als volgt gedefinieerd: personeelskosten + afschrijvingen en waardeverminderingen + voorzieningen voor risico's en lasten + bepaalde exploitatiekosten + bedrijfsresultaat, verminderd met exploitatiesubsidies. De toegevoegde waarde bij overheden betreft de som van de personeelskosten.*

*De toegevoegde waarde wordt weergegeven in lopende marktprijzen in tegenstelling tot de in de Havenmonitor gehanteerde factorkosten. Als gevolg hiervan en het verschil in berekeningswijze is deze indicator niet één op één te vergelijken met de resultaten uit de Havenmonitor.”*

- **Methodiek voor de bepaling van de werkgelegenheid**

*“Voor de omvang van de werkgelegenheid wordt door de NBB uitgegaan van het gemiddelde personeelsbestand tijdens het betreffende boekjaar, inclusief de uitgezonden havenarbeiders via de diverse werkgeversorganisaties.*

*De werkgelegenheid wordt weergegeven in voltijdse equivalenten (VTE) die uitgaat van een gemiddelde werkweek van 38 uur, terwijl in de Havenmonitor alle personen die gemiddeld 12 uur of*

*meer per week werkzaam zijn worden meegenomen. Mits een vertaalslag van de data mogelijk is, bijvoorbeeld van Nederlandse gegevens naar VTE dan kunnen de resultaten worden vergeleken.”*

**- Methodiek voor de bepaling van de indirecte effecten voor toegevoegde waarde en werkgelegenheid**

*“Voor het maritieme en niet-maritieme cluster worden de indirecte, achterwaartse effecten berekend door de NBB voor werkgelegenheid en toegevoegde waarde. De effecten beperken zich niet tot de eerstelijnsleveranciers (niveau 1), maar gaan terug tot de indirecte effecten die worden opgetekend voorafgaand aan de hele keten, tot op het oneindige niveau. Voor het berekenen van de afhankelijkheidsgraden voor de toeleverende bedrijfstak worden aanbod- en gebruikstabellen van het Instituut voor de Nationale Rekeningen en input-outputtabellen van het Federaal Planbureau gebruikt. Deze methodiek is redelijk vergelijkbaar met de Havenmonitor, hoewel het gebruik van multipliers verschillend is. De techniek voor het berekenen van de afhankelijkheidsgraden door de NBB is gebaseerd op een variant van de hypothetische extractie methode (if all demand was final demand). Door toepassing van deze methode kunnen localisatie-effecten worden bepaald. Door dit “nauwkeuriger gebruik” van input-outputtabellen, kunnen multipliers correcter worden vastgesteld in tegenstelling tot de Havenmonitor waarbij sprake is van een geforceerd gebruik van multipliers. Er valt op voorhand niet aan te geven of dit nauwkeuriger gebruik tot grotere of kleinere uitstralingseffecten leidt.”*